

Ion Ţuculescu – Troia

Poezie

Dan Duțescu
Adrian Sângeorzan

Eseu

Mihai Ene
Dan Ionescu
Emanuel D. Florescu
Rodica Grigore
Ioan Lascu
Ion Parhon
Mircea Pospai
Gabriela Rusu-Păsărin
Emilian Ștefărtă

Proză

Andrei Codrescu
Radu Polizu

Florea
FIRAN

Gelu Ionescu

Critic și istoric literar, eseist și memorialist, jurnalist și cronicar cinematografic, Gelu Ionescu este autorul unor studii temeinice care îi asigură un loc important în literatura noastră. De la debutul cu volumul masiv de eseuri și comentarii, *Romanul lecturii* (1976) și până la cel de memorii, *Covorul cu scorpioni* (2006) sau cel de critică literară *Târziu, de departe...* (2012), Gelu Ionescu beneficiază de o receptare favorabilă, multe dintre cărțile sale fiind distinse cu premii literare. Activitatea universitară desfășurată cu vocație și pasiune, în paralel cu cea de cercetare științifică, în țară și în străinătate - Franța și Germania - unde a emigrat din 1982, îl situează în rândul celor mai prestigioase personalități.

Gelu Ionescu (cu prenumele la naștere Gheorghe) s-a născut la 8 iunie 1937 în Galați, fiul lui Gheorghe (Ghiță) Ionescu, mare proprietar rural, licențiat în Drept, și al Antoanetei (născută Constantinescu. În 1949 familia este expropriată, pierde toate bunurile și este obligată să se stabilească în orașelul Târgu Ocna din Moldova unde Gelu își

continuă clasele gimnaziale după care urmează Liceul „Oituz”, un liceu „pricăjit și foarte provincial” de unde nu are amintiri plăcute. „Originea socială nesănătoasă” a părinților săi nu-i îngăduie să urmeze studiile superioare pe care le-ar fi dorit; se înscrie mai întâi la Arhitectură, dar este respins la proba obligatorie (desenul); urmează 3 ani la Institutul de Mine din București, secția topografie minieră (1954-1957), ca opțiune conjuncturală, pe care îl întrerupe, încearcă la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică, și în cele din urmă se orientează spre Facultatea de Limba și Literatură Română a Universității din București (1958-1963) unde printre profesori îi are pe Tudor Vianu (care-i va fi mentor), Edgar Papu, Paul Cornea, Ov. Crohmăniceanu și lingvistul Boris Cazacu. La absolvirea facultății, T. Vianu îl reține la catedra de literatură universală și comparată, ca asistent, împreună cu Sorin Alexandrescu, nepotul lui Mircea Eliade, și Dan Grigorescu, toți cu „probleme...” pentru care vor fi mereu tracasati.

Continuare în p. 2

Adrian Cioroianu – <i>Despre politică, istorie și patrimoniu</i>	p. 5
Constantin Cubleșan – <i>D.R. Popescu – dramaturgul. Bătrânul Vișan</i>	p. 9
Carmen Firan – <i>Între dezamăgire și lehamite</i>	p. 13
Dumitru Radu Popescu – <i>Diferența dintre asasinul lui Abel și asasinul Rigăi Hamlet</i>	p. 16
Ionel Bușe – <i>Fanteziile fericirii</i>	p. 17
Constantin Zărnescu – <i>V.G. Paleolog și Petre Pandrea</i>	p. 22

Dumitru Radu Popescu - 85

pp. 7-10

Ion Ţuculescu – Interior țărănesc

Sumar

- Florea Firan, *Gelu Ionescu* / pp. 1-3
 Andrei Codrescu, *Bio-Poezie (II)* / pp. 4, 6
 Adrian Cioroianu, *Despre politică, istorie și patrimoniu* / pp. 5-6
 Red., *Dumitru Radu Popescu - 85* / p. 7
 Gabriela Rusu-Păsărin, *Nuvelistica lui D.R. Popescu* / pp. 7-8
 Mircea Pospai, *Eseistica - măsura spiritului enciclopedic* / p. 8
 Constantin Cubleşan, *D.R. Popescu - dramaturgul. Bătrânul Vișan* / p. 9
 Dan Ionescu, *Trăsături ale absurdului în romanul „F”* / p. 10
 Mihai Ene, *Întoarcerea biografismului. O restaurație necesară* / p. 11
 Red., *Arhivă sentimentală* / p. 11
 Ioan Lascu, *Fantastic vs. experiență și rațiune* / p. 12
 Carmen Firan, *Între dezamăgire și lehamite* / p. 13
 Red., *Cărți noi apărute la Scrisul Românesc* / p. 13
 Red., *Cărți primite la redacție* / p. 13
 Adrian Sângeorzan, *Poeme: 2020, Coduri, Oase de pește, Brazdă adâncă, Petarde* / p. 14
 Radu Polizu, *Regatul interzis* / p. 15
 Dumitru Radu Popescu, *Diferența dintre asasinul lui Abel și asasinul Rigăi Hamlet (II)* / pp. 16, 18
 Ionel Bușe, *Fanteziile fericirii* / pp. 17-18
 Dan Duțescu, *Poeme: Clipa în care pleci, Departe și atât de aproape* / p. 18
 Emanuel D. Florescu, *Este drept să fii nedrept?* / p. 19
 Rodica Grigore, *Józef Mackiewicz - Drumurile Istoriei* / pp. 20, 22
 Constantin Zărnescu, *V.G. Paleolog și Petre Pandrea* / pp. 22-23
 Ion Parhon, *La „rendez-vous” cu celebritatea* / p. 21
 Red., *Okeanos: „Viața Românească”, „Ateneu”* / p. 23
 Emilian Ștefărtă, *Odată la zece ani în Craiova - Ion Țuculescu* / p. 24

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Gelu Ionescu

Într-un interviu și în volumul de scrieri memorialistice *Copacul din câmpie* (2003) va mărturisi: „Cred că dintre diversele mele meserii - profesor, gazetar, cronicar literar și de film, jurnalist radio, scriitor, eseist - cea de profesor este aceea pe care am îndrăgit-o cel mai mult, cea care a reprezentat vocația mea cea mai adâncă - ciudat, descoperită târziu, în ultimii ani de facultate - cea în care m-am implicat și căreia m-am devotat cel mai mult. Dacă la Judecata de Apoi aș fi întrebat: ce ai făcut, tu, acolo pe pământ? Aș răspunde: Am fost profesor.”

Gelu Ionescu obține doctoratul în Filologie în cadrul universității bucureștene sub conducerea lui Tudor Vianu cu o teză *Eugène Ionesco*, pe care nu reușește s-o publice, fiind interzisă de cenzură până în 1989, rămasă în arhiva editurii Minerva. Era prima carte despre Eugen Ionescu în calitatea de scriitor român și de debut în volum a lui Gelu Ionescu. Anterior publicase în „Secolul 20” (nr. 2/1972) *Viața grotescă și tragică a lui Victor Hugo*, scriere ionesciană inedită. În 1978 participă la *Colocviul Ionesco*, de la Centrul cultural Cerisy-la-Salle din Franța și la cel despre lectură, când îi cunoaște pe Eugen Ionescu și Mircea Eliade.

Cu sprijinul lui Marie-France Ionesco, fiica dramaturgului, manuscrisul este scos din țară în 1976, tradus și publicat în limba franceză la editura Universității din Heidelberg, în 1989, iar ediția în limba română apare abia în 1991 sub titlul *Anatomia unei negații*. Lucrarea a fost scrisă între 1970 și 1972, ca o amplă monografie despre opera lui Eugen Ionescu din tinerețe prin care a urmărit să „cerceteze și evalueze” ceea ce dramaturgul scrisese în românește: poezie, jurnal, proze, comentarii critice, încercări dramaturgice. Gelu Ionescu va realiza un portret al scriitorului în tinerețe, perioada 1927-1940, puțin cunoscută în exterior. Încă de pe acum personalitatea viitorului dramaturg se conturează cu trăsăturile care îl caracterizează - refuzul afilierii estetice, individualismul, teribilismul, contestația, negația și parodia ei, autonegația, dar și reversul acestei „măști” - nostalgia copilăriei și redescoperirea ei, anxietățile și melancoliile, cum releva și Mircea Zăciu. Cartea nu putea să treacă de cenzură, în anii '70, Eugen Ionescu fiind considerat *persona non grata* prin aparițiile lui repetate la Europa Liberă în care îl ataca pe Ceaușescu iritând autoritățile românești.

Prin ediția în limba franceză va intra în circuitul internațional și va deveni una dintre sursele principale pentru exegezele care au urmat și l-au consacrat pe Eugen Ionescu ca unul dintre cei mai mari dramaturgi universali. Într-un portret final construit prin trei laturi principale, Gelu Ionescu mărturisea intenția de a realiza cariera literară românească a lui Eugen Ionescu: „spiritul critic și polemic (prima latură), necesitatea de confesiune, de sinceritate și dialog cu sine (cea de-a doua) și, în sfârșit, ultima venită: plăcerea, gustul pentru invenție, pentru «fantastic» și insolitul ce sparge convențiile «imitației»”. Volumul se încheie cu o bibliografie cronologică a textelor publicate de Eugen Ionescu în România. Ideea i-a venit lui Gelu Ionescu când alcătuiă ediția de *Teatru* apărută în două volume în colecția BPT a editurii Minerva, cu un amplu studiu introductiv, încurajat de Mihai Șora, coordonatorul colecției.

În 17 noiembrie 1982 Gelu Ionescu participă ca invitat la un colocviu dedicat lui Eugen Ionescu în Elveția și o lună mai →

Scrisul Românesc
Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. Tomescu.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de Florea Firan

Editată de: Fundația - Revista
Scrisul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:

Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Dumitru Radu POPESCU
Lucian Bernd SĂULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:

Mihai ENE
Oana BĂLUICĂ
Mihai FIRICĂ
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:

Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela RUSU-PĂSĂRIN

Corectură:

Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare computerizată:

Georgiana OPRESCU

Arhivă online:

Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația: Craiova

Str. Constantin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
E-mail: scrisulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascrisulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției: Str. Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scrisulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate
aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
tel. 0251 580431

Abonamente

la Scrisul Românesc

Abonați-vă la revista „Scrisul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita și la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.

Costul unui abonament anual cu taxe incluse este de 100 lei. Pentru abonații din străinătate este de 140 \$ sau de 125 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax. 0251.413.763

→ târziu solicită azil politic în Franța, iar din 1983 se stabilește definitiv în Germania, la München, și obține cetățenia germană (1992). Cu ajutorul lui Vlad Georgescu, directorul Secției române a postului de radio Europa Liberă din München, din iulie 1983 până în 1995 devine redactor de program, apoi Senior Program editor la Secția română a postului de radio Europa Liberă unde coordonează programele săptămânale ale emisiunilor „Perspective europene” și „Actualitatea culturală românească” (unde colaborau de mai mulți ani Monica Lovinescu și Virgil Ierunca); în prima aborda diverse aspecte ale vieții intelectuale din Occident, iar în a doua aspecte diverse din țară scriind sute de comentarii pe teme politice, sociale, culturale și literare (primește amenințări din țară – scrisori, telefoane, presiuni asupra familiei). Este o perioadă de experiență a exilului pe care o evocă altfel decât confrății săi: „Emigrația e ca țara – se pune punctul pe i în mod tranșant. Găsești aceleași feluri de oameni, de la cei foarte bine, până la nătărăi și ticăloși”. După căderea comunismului și mutarea postului de radio Europa Liberă la Praga (1995) revine în învățământul universitar ca lector de limba și literatura română la Seminarul de romanistică al Universității din Heidelberg, condus de ilustrul profesor Klaus Heitmann, până în 2002 când se pensionează. Profesorul Heitmann îi publică teza de doctorat, în colecția de „Studii de romanistică” pe care o conducea la editura Karl Winter, cu titlul *Les débuts littéraires d'Eugène Ionesco*.

Gelu Ionescu își începe activitatea literară în 1962 la revista „Contemporanul” cu cronici cinematografice după care colaborează constant la „Amfiteatru”, cu o serie de articole despre noua generație de scriitori, la „Viața Românească”, cu cronici de poezie despre Ion Vinea și Al. Philippide, apoi la „România literară”, „Luceafărul”, „Secolul 20”, „Steaua” (unde susține 5 ani, 1975-1980, cronica traducerilor), iar în revista „Cinema”, la rubrica „Film și literatură”, o serie de cronici și articole de specialitate. Inițiază și conduce „Caietele critice” în perioada 1979-1982, publicație la care au ucenicit nume importante din literatura noastră.

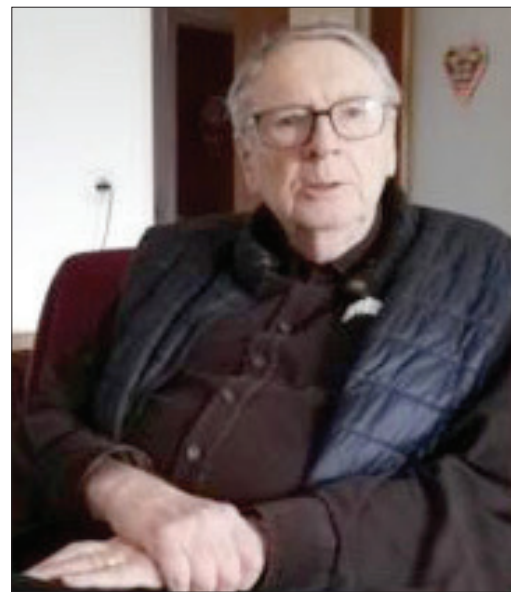
Debutează editorial relativ târziu (la 39 de ani), la insistențele și îndemnul prietenilor săi Roger Câmpeanu, Radu Cosașu, Mircea Martin și Florin Mugur, cu volumul de studii și eseuri *Romanul lecturii* (1976) fiind între

primele lucrări în domeniul esteticii receptării. Eseurile publicate anterior în „Secolul 20”, „Viața Românească” și alte reviste sunt strânse în capitolele privind *Criza teatrului?*, „Paradisul” liricii, *Urmuz, amăgitorul*, *V. Voiculescu și nuvelele sale*, *Cazul Ion Vinea*, *Despre Tudor Vianu* (realizând un „Portret în posteritate al criticului care l-a fascinat”), *Vorbirea Morometților*, *Tomas Mann și vraja ironiei*, *Márquez rătăcitorul*, *Călătorii cu Odiseu* – sunt luate ca modele de aplicație analitică din cele trei genuri (poezie, proză, teatru).

Volumul apare într-o perioadă de dezbateri asupra conceptului lecturii: „Ne preocupăm de felul cum sunt înțelese cărțile – operele literare – mult mai puțin cum sunt cele mai întâi citite. Nici pentru cititorul «de prozerie» lectura nu coincide decât în parte cu înțelegerea...”. „Capodoperă e acea carte care te face să nu mai citești ca înainte de a fi citit-o”. Subliniind lipsa de interes pentru „lectura ca act”, autorul mărturisește motivul stimulării analizei felului cum citește azi oamenii literatura precum și efectele asupra literaturii înseși ale acestui mod de lectură. Volumul este bine primit de critica literară și distins cu Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor.

Dață autorul și-a considerat *Romanul lecturii* scris „inegal” și cu „stângăcii” la care ține totuși pentru unele texte precum cel dedicat lui Tomas Mann, unul dintre autorii săi preferați, sau *Moromeții* lui Marin Preda, mai ales pentru felul lor de „a vorbi”, *Orizontul traducerii* (1981) este cartea care îl mulțumește. Cuprinde peste 40 de eseuri despre traduceri apărute inițial timp de cinci ani la rubrica intitulată „Cronica traducerilor” a revistei „Steaua” la propunerea lui Aurel Rău, redactorul-șef, cu referire la mari scriitori și capodoperele lor, de la Goethe, Marlaux, Strindberg, García Márquez, Thomas Mann, Pindar, Charles d'Orléans la Hölderlin și Esenin. Volumul *Orizontul traducerii* se deschide cu un amplu studiu introductiv, *Câteva repere*, în care relevă locul și rolul pe care îl au traducerile din literatura universală în limba română și ia ca reper perioada ultimilor 35 de ani când s-a tradus în românește mai mult și mai bine decât în toate epocile luate la un loc. Autorul susține că „dacă traducerile nu pot (și nici nu au cum) fi considerate ca făcând parte din domeniul creativității strict originale altfel decât prin faptul că sunt integrabile într-o unică limbă literară ce reprezintă capacitatea de exprimare artistică a unui popor la un moment dat, ele nici nu pot fi excluse dintr-o istorie a recepției literare (o istorie sau o altă formă de considerare critică a literaturii)”. Pentru că literatură „nu înseamnă numai producția originală, ci și aceea pe care limba ei a putut-o cuprinde din alte literaturi, este și ceea ce expresia ei a căpătat de la expresiile altor popoare prin tălmăcire”.

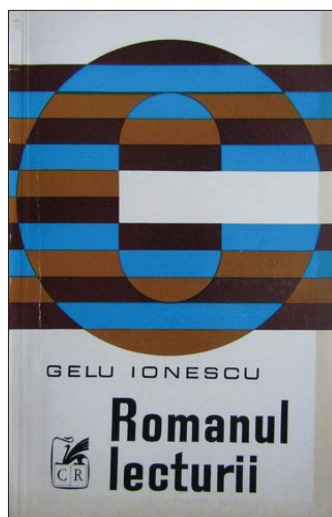
Volumul este alcătuit exclusiv din texte despre autori străini și e curios cum de a putut trece de cenzură. La capitolul „Savanți

și teoreticieni” sunt comentați *Brecht*, *Gérard Genette* și *Mircea Eliade*, ultimul om al cărților. *O addendă - Anatomia unui personaj: Personajul lui Ionesco*: „Încă de la *Rhinocéros* critica a început să vorbească despre un personaj propriu teatrului ionescian, personaj care apăruse poate spre a umple golul scenic creat de antipersonajele din *La Cantatrice chauve*, *La Leçon* sau *Les Chaises*. Era moda antiteatrului, antipersonajului, a antiromanului – sau a antiliteraturii – epocă de polemism violent împotriva unor convenții mai mult sau mai puțin tradiționale”.

A urmat vol. *Copacul din câmpie. Scrieri memorialistice* (2003), care cuprinde texte publicate anterior în „Vatra”, „22”, „Apostrof”, „România literară”, „Observatorul cultural”, „Dilema” și alte reviste, toate revăzute de autor. Un spațiu generos este rezervat activității publicistice de 12 ani la Europa Liberă și 7 ani la Heidelberg, două scrisori adresate lui Ion Vartic, patru convorbiri realizate după 1989 în România cu Dan C. Mihăilescu, Al. Cistelean, Tita Chiper și Svetlana Cârstean, *Despre memorialistica unor prieteni* – Mircea Zăciu, Virgil Ierunca, Monica Lovinescu, o polemică *Despre Tudor Vianu și ultimii 20 de ani*, două eseuri, unul dedicat profesorului Klaus Heitmann, bun cunoscător al operei eminesciene, și altul ca răspuns la ancheta revistei „Apostrof” la deschiderea *Anului Caragiale*, precum și câteva amintiri între care cea de ziua înmormântării lui Eugen Ionescu (*Răzlețe*). Cartea a fost distinsă cu Marele Premiu ASPRO pe 2003.

În 2006 apare o ediție complet revăzută și modificată a acestui volum cu titlul *Covorul cu scorpioni*. Douăsprezece fragmente memorialistice, care cuprind primele 180 de pagini din volumul inițial dintre care șase inedite. Volumul este important pentru cunoașterea vieții culturale din România și din perioada exilului precum și din primele decenii de post-comunism. În 2012 în apare volumul *Târziu, de departe...*, dedicat memoriei lui Matei Călinescu, cuprinde cronici literare, majoritatea publicate în revista „Apostrof”. Împreună cu Sorin Alexandrescu și George Gană editează primele 10 volume ale seriei de *Opere Tudor Vianu*. Colaborează la realizarea volumelor *Ionesco - Situations et perspective* (Belfond, 1980) și *E. Ionesco, Hugoliade* (Gallimard, 1982). ■

**Andrei
CODRESCU**

Bio-Poezie (II)

Primele poezii, desprinse din carnetul meu din liceu, au izul vremurilor. Proaspăt (și timid) ieșită din era stalinistă, poezia pe care o citeam în reviste începea să transmită un fior de libertate. Ca un om ieșit din închisoare, poezia își regăsea vocea. Acest fior al zeitgeistului se regăsește și în încercările mele. Criticul Cosmin Ciotloș care a cercetat arhivele m-a descoperit în revistele vremii sub numele Andrei Steiu, inclusiv prima mențiune publicată la Poșta Redacției ținută de Miron Radu Paraschivescu, care răspunde lui Andrei Permuter și Andrei Steiu. Permuter era transcrierea greșită a numelui venit de la tata, Perlmutter. Andrei Steiu mă botezasem singur în cenaclul de miercuri la Sibiu într-o ședință dedicată găsirii unui pseudonim.

Poșta redacției

„Andrei Permuter: Se simte o încordare plină de promisiuni, dar deocamdată multe versuri sunt încă legate de expresii tip; prea mult abuz de «flăcări», «lumini» etc. Chiar în cele mai reușite poezii își fac loc aceste expresii deficitare, de care ar trebui să te ții cât mai departe, deoarece întunecă unele imagini virtual interesante. Astfel, în *Șantier* este un decalaj vădit între început și final:

Șantier

Păduri de vuiete și foc,
Ridică pulberea din loc
Și la căldura razelor de soare
Îi dă putere, formă și culoare.
Fiecare sunet își cunoaște
Putințele mărimii
Dar toate se înalță
Cu buza arsă de văpaia înălțimii
De-aici la steaua cea mai depărtată
E doar un pas mărunț de față.
De-aici răsucită printre stele,
Fâșia dură a visului
Are prin ochelarii de sondor
Dimensiunile abisului.
Transcriem:
Prieteni

Cu glasul vostru, ca o barcă-ntr-o tâmpă,
Alunecând pe mare sevelor de-april,
Îmi cresc puteri fără de număr;
Mă răsfoiește vântul ca pe-o carte
Și-oceane albe-mi curg pe umăr.
Inima către voi
Mi-am deschis-o ca o poartă
Tranșea cu profil de șarpe
S-a prăbușit în mine, moartă.
Măinile voastre, toate,
Le-am strâns în mâinile mele
Și-au pornit vânturi în lumină.
Pe podul brațelor voastre
Mă ridic către soare.
Albii porumbei ai bucuriei
Au învățat, neîntreput, să zboare.

Dacă și în celelalte poezii s-ar realiza aceeași concentrare (nu e vorba despre numărul versurilor) ar însemna că ai face un pas însemnat înainte. Pentru aceasta este, însă, nevoie de o mare claritate a ideilor, în sensul profunzimii.” MRP

Un răspuns intoxicant în 1962. Transcrierea greșită a numelui meu a fost profetică. „Permuter” este sau o românizare a numelui meu pentru public într-o vreme când evreii nu erau numiți, sau o greșeală de tipar, dar această mămăligare a numelui m-a acompaniat în viitor ca acel „decalaj vădit între început și final”. Se simte aici îndrăzneala lui M. R. Paraschivescu care-și declara antipatia la clișeele realismului socialist precum „focul” și „razele de soare”. Un elev ca mine, prost educat, cu lecturi din revistele epocii și câteva poezii din poezii interbelice, găsea la îndemână metaforele aprobate. 1962 era încă departe de anno mirabilis 1965, anul care a marcat schimbări în poezia generației mele, dar și plecarea mea din România.

„Luceafărul”, Anul V, nr. 14, 15 iulie 1962
Poșta redacției (Andrei Steiu)

Puls

Geamul meu
e pulsul neștiut al străzii
care-n trecători se zbate
și-n castanii albi ce duc
noaptele de toamnă-n spate

Toamna asta fără margini
zbugium lung și holde mari
cât o simt de plin și greu...

Dinlăuntrul ei se zbate
ca un fluviu geamul meu

„Luceafărul”, nr. 2, 15 ian. 1963. Poezii din regiunea Brașov: Andrei Steiu

Podul minciunilor din Sibiu

Prima baracă

Au îngenunchiat ca într-o vioară munții
În lemnul ei cu crengi încă verzi

Și un surâs al cuiva printre brazii maturi
S-a risipit ca un cântec albastru-n păduri.

Țipa un munte-ntors din mâini în ape,
Ca o lumină-n noaptea grea, opacă,
Și peste zarea spartă ce nu ne mai încapă
Se-nalță învingătoare întâia-ne baracă.

„Steaua”, nr. 5 (mai 1963). Rubrica „Cenaclu” (Andrei Steiu)

Moment la Argeș

Am devenit al muntelui, deodată.
Prenumărat între vibrații, m-au adoptat ca pe o sevă pinii.
Poate de aceea inima pietrei bătând nu vorbea frumos,
cu comparații, cum se cade față cu străinii.

Am coborât atunci în mâna care taie stânca și o suie,
și am aflat astfel, ciudat, că și piatra știe taina
care-o schimbă-n statuie.

„Luceafărul”, nr. 19, 14 septembrie 1963
Din caietele elevilor: Andrei Steiu (Școala medie, Sibiu)

Cântec de femeie

Ruguri au izbucnit în câmpie.
Iubitule, se ard vrăjitoarele,
Se ard vrăjitoarele,
Ascunde-mă în începuturile pământului,
în umbra deasă a mărului.
Fă-mi o boltă din dulci păsări tainice,
sau o scorbura în carnea pădurii,
clădește-ți săgețile zid și ucide soarele.
Ruguri au izbucnit în câmpie,
iubitule se ard vrăjitoarele...
N-ajunge brațul tău, n-ajunge arcul
trupului tău de bărbat
ca să le stingă luminile?
În cetate foșnesc jivine roșcate
sau sunt numai ruinele...

Ruguri au izbucnit în câmpie.

Continuare în p. 6

Despre politică, istorie și patrimoniu

Adrian
CIOROIANU

Uneori sunt întrebat de ce am intrat în politică. Am intrat în politică în 2002 pentru că spectrul unei eternizări a PSD/Adrian Năstase la putere părea destul de real. Iar de suspendat din PNL m-am autosuspendat în 2009, pe fondul unor neînțelegeri cu Crin Antonescu (pe care eu nu l-am atacat niciodată, dar el a făcut-o, în câteva rânduri, preponderent în lipsa mea... – deși, teoretic, suntem *alumni* ai aceleiași facultăți...). Încă de prin 2000 mă întâlneam cu Valeriu Stoica și cu Mona Muscă, cărora, într-un fel sau altul, le atrăsesem atenția. Valeriu Stoica a fost foarte direct cu mine: „Dvs. trebuie să intrați în PNL!”. Iar eu i-am spus că imediat după ce termin doctoratul din Canada (în fiecare an petreceam câteva luni acolo) voi medita serios la propunere.

Politica, cu tot ce s-a întâmplat după 2002 (senator de Timiș, parlamentar, europarlamentar, vice-președinte al grupului liberal din Parlamentul European, ministru de Externe) mi-a deschis o lume nouă. Pe de o parte, satisfacția unui mandat de senator la Timișoara de pe urma căruia mai primesc și azi mesaje de simpatie sau organizarea *Summitului* NATO de la București, din 2008, în care mi-am dat seama ce oameni buni avem în Ministerul de Externe (ei nu apar la TV, dar își fac treaba serios), pe de altă parte am înțeles relația simbiotică nu totdeauna fericită care exista atunci între *media* și politica românească.

La un moment dat, când eram ministru, ziarul „Adevărul”, care aparținea liberalului Dinu Patriciu (în al cărui anturaj nu mă aflam), mă ataca, cu o bizară frecvență. Peste ani, întâlnindu-l de mai multe ori (la un moment dat D. Patriciu a finanțat și un institut de Istorie din București), l-am întrebat ce anume se întâmpla atunci, în 2007-2008. Răspunsul lui m-a surprins (o să dau detalii altădată), dar cert e că avea legătură nu cu mine, ci cu relația dintre Călin Popescu Tăriceanu și Crin Antonescu (pe care Patriciu era decis să-l sprijine către președinție). Acum câțiva ani, întâmplător, am avut altă discuție cu regretatul jurnalist Andrei Gheorghe (RIP!), care ajunsese într-o cumpănă a carierei lui. Înainte ne mai întâlnisem doar o singură dată: tot prin 2008, într-un studio la *Realitatea TV* (în epoca S.O. Vântu), într-o emisiune în care eu eram ca ministru, Robert Turcescu era moderator, iar A. Gheorghe a purtat ostentativ o pălărie pe cap, arătând în felul ăsta *respectul* lui față de mine. „Pe

bune, de ce ai făcut lucrul ăsta, cam infantil, ce doreai să transmiți?”, l-am întrebat eu, la revedere. Iar el mi-a spus, împungând aerul cu degetul mare în sus, ceva gen: „Bătrâne, nici n-a fost ideea mea! Și eu, și Turcescu și unii din conducere eram obsedați de Băsescu și eram încurajați să facem ce credeam că-i produce lui plăcere!”. Pe S. O. Vântu eu nu l-am întâlnit niciodată, iar când/dacă se va întâmpla, voi avea câteva întrebări, la rece, doar așa, din curiozitate, ca istoric, pentru memoriile mele.

Ce vreau să spun: oamenii politici nu se nasc, ci se creează în timp; de exemplu, în opinia mea, Klaus Iohannis (care cred, ca istoric, că nu visează neapărat în limba română,

soliditatea statelor europene tocmai aici se verifică. De exemplu, în Germania: în ultimele luni, Angela Merkel (care, se știe, e la final de carieră) a fost susținută parlamentar nu neapărat din grijă față de persoana sa – ci din grijă față de statul german! La noi, cu cât „distanța” politică dintre Cotroceni și Palatul Parlamentului e mai mică, cu atât statul român va fi mai performant. De exemplu, eu vă pot garanta, ca profesor, că o putere externă care ar dori să interfereze politica noastră internă exact aici ar lovi: în relația dintre instituții, cum ar fi relația dintre președinte și parlamentari. Atenție: să nu creadă cineva că eu dau aici un mesaj politic; ci e un mesaj istoric: Al. I. Cuza din acest motiv a picat (a fost sabotat de parlament!); sau, dimpotrivă, Regele Carol II a sabotat parlamentul, dar prin asta a devenit un domn autoritar, preluând al unei dictaturi regale. Ambele variante trebuie evitate, desigur. Personal, în prezent eu mizez pe președintele Klaus Iohannis, pe care l-am văzut ce impresie face în Franța sau la Bruxelles.

***

Uneori mi s-a imputat că l-am criticat pe Ion Antonescu, ceea ce nu este adevărat. Un istoric nu trebuie să laude, nu trebuie să critice. Ci trebuie să spună cum au stat lucrurile. Generația bunicilor mei a dat soldații lui Antonescu, vă dați seama; ei, clar, aveau o părere bună despre mareșal; nu mă surprinde că mai există români care au această nostalgie, pentru că I. Antonescu

într-adevăr a fost un personaj tragic, care a murit pentru propriile lui convingeri (ca și N. Ceaușescu, apropo!). Dar datoria mea, ca profesor, e să spun varianta mea de adevăr; or, eu nu puteam spune la TV altceva decât ce spun studenților – pentru că atunci m-aș descalifica. Personajul Ion Antonescu are două mari probleme: 1) a băgat țara în război fără să aibă măcar un petec de tratat cu Hitler, adică o foaie de hârtie pe care să fie scris ce anume oferă România și ce cere în schimb (și fără să-i spună inclusiv Regelui Mihai, pe care I. Antonescu nu dădea doi bani) și 2) convins că Hitler va câștiga războiul, e clar că I. Antonescu a avut inițial (1941-'42) o netă politică rasială, împotriva evreilor și țiganilor români. Asta e realitatea. Restul sunt legende, unele nostalgice. Într-o țară cu atâția eroi veritabili, eu nu cred că I. Antonescu ar putea fi un model pentru tinerii de azi.

Continuare în p. 6

Ansamblul sculptural „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu

firesc) a devenit, într-un context, unul dintre cei mai buni președinți ai României de după 1990 (nu fac topuri, doar spun ce observ, inclusiv reacții externe). Dar, la rândul-i, Klaus Iohannis a fost nevoit să se confrunte cu realitatea „la firul ierbii”: adică politica parlamentară – care e absolut necesară, doar că uneori e despre aparențe, *media* are probleme în a-și păstra independența iar decizia se joacă în funcție de ziua de mâine-poimâine. Puțini sunt parlamentarii care chiar se gândesc ce va fi peste cinci ani (nu zic de mai mult!). Iar culmea e că România (și Europa, și toată lumea) exact de *planificatori* pe termen mediu-lung are nevoie.

Ori noi suntem azi în situația în care președintele gândește pentru viitorii cinci ani, iar parlamentarii sunt preocupați de viitoarele luni. Aceasta e o problemă nu numai în România (vezi eșecul final al președintelui Băsescu, după 2012), ci în mai multe democrații – iar

Continuare din p. 4

Au părul lung, luna răsare din el,
dar de o viață nu mai e lună,
e numai o zare de lupi înflorită,
înflorită.

Se aud vorbele străjilor
și lăncile lucitoare, amarele...
Ruguri s-au aprins în câmpie,
iubitule, se ard vrăjitoarele.

Andrei Codrescu în tinerețe

Aceste poezii, dezgropate din presa vremii cu grijă și tandrețe de Cosmin Cioțloș în 2006, mă jenează nițel, dar mă și amuză. Chestia cu „șantierul” și „baraca” provin evident din dorința de a apărea în presa socialistă. Sunt și rezultatul (cam zgârcit) al unei luni de zile petrecute la hidrocentrala în construcție pe Argeș unde fusesem trimis cu poetul Ion Gheorghe (in loco parentis) să acumulez „experiență” necesară pentru transformarea mea eventual într-un „poet al poporului”. Acest proiect a eșuat lamentabil, și nu ar fi reușit nici dacă aș fi devenit „perforator”, cum spune cam ambiguu poezioara cu „perforatoare”. Primele poezii recognoscibile (de mine) ar fi grupajul din „Luceafărul”, cu acel vânt care „bate din Ave Maria”, poezii din al doilea carnet, pline de vuietul Sibiuului și de florii săi mistici. Copilăria poetică mă emoționează. Simt cu simpatie gingășia turmentatului tânăr care le-a scris cu mici litere stângace. Am discutat acest carnet în cartea *Bibliodeath: my Archives with Life in Footnotes* (Antibookclub, 2012). Pentru cei interesați se găsește acolo o poveste despre

carnet și atașamentul tânărului de paginile lui, însoțit de o poveste de dragoste. *Bibliodeath* este o carte-matrioșcă, două autobiografii ascunse una în alta: în cea cu litere mici sunt povești din vremea și atmosfera Sibiului literar la începutul anilor '60. În eseu cu litere mari se desfășoară povestea unei vieți de scriitor văzută prin uneltele de scris: creionul, penița, mașina de scris manuală și electrică și o serie de computere, începând cu primul așa-zis „portabil”. (Un tănculeț!) În iunie 2000, Nicolae Stoei, prietenul meu din adolescență, mi-a cerut o amintire pentru revista „Astra” din Brașov unde a fost editor:

La începutul anilor '60 când îmi publicase „Steaua” poezii timpurii, a venit indicația „de sus” să fiu ales pentru soarta de „poet”, o meserie care trebuia învățată cu ajutorul unei experiențe pe „șantier” acompaniat de un poet iscusit în ale limbajului cerut de Partid. Am fost trimis din liceu (cu notă de la secretariatul PCR filiala Sibiu) la șantierul unei mari hidrocentrale, sub maestrul Ion Gheorghe. Am petrecut zilele privind jos în groapa enormă în care furnici în salopetă dezgropau bucăți imense de pământ și piatră cu mașini uriașe. Noaptea lucrau sub felinare. Eu mă culcam pe niște scânduri de lemn sub o pătură aspră, în timp ce Ion Gheorghe și comisarul trăgeau țuică dintr-o damigeană și făceau glume misterioase (pentru mine) până dimineața. Sarcina mea era să scriu o poezie pe zi, ceea ce am făcut în carnet. Îmi amintesc de aceste poezii care erau mai mult despre ploaie, nămol și frig, decât despre victoria asigurată a socialismului. Educația mea n-a fost mare succes, dar am scris, după 35 de ani, câteva versuri fugare despre acea aventură suprarrealistă. Iat-o:

vederi din anul 1962

o poezie-cronică de lut
poezie-noroi bolovănoasă
o hidrocentrală comunistă
o salopetă pe râu
un corp în papură
un nod de carne într-un bolovan
râie pe față o cicatrice în beton
țuică în ghișeul paznicului
pătura aspră pe glume grele
gheorghe pe gazeta de perete
visam tren și pulpe de lapte
fata traversa nămolul harapa-albă
zâna mângâia dedesubtul lunii
în tunel înghețați carabinieri
așteptau să li se strecoare prin oase
tuberculoza mucegaiul pita
eu aveam tren ei erau zidiți pe viață ■

(„Astra”, Brașov iunie 2000)

(Va urma)

(Din vol. *Bio-Poezie*, în curs de apariție la Ed. Athena)

Continuare din p. 5

***

Ultimii ani au fost pentru mine, din fericire, buni, mă refer la activitatea ca ambasador al României pe lângă UNESCO. În 2016, tradiția țesutului scoarțelor de perete a intrat în Patrimoniul imaterial UNESCO; în 2017, pădurile noastre virgine de fag au intrat în Patrimoniul UNESCO, ca monument viu, al naturii (unde mai avem Delta Dunării).

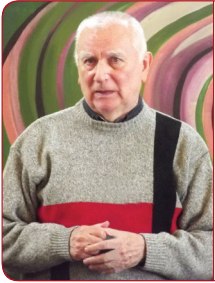
A. Cioroianu, ales președinte al Sesiunii Adunării Generale a statelor-părți la Convenția Patrimoniului Mondial, 2017

Tot în 2017, tradiția Mărțișorului, la fel, a intrat în Patrimoniul imaterial UNESCO, în urma unui dosar la care am colaborat frumos patru state din zona noastră. În 2018, Roșia Montană a primit recomandarea de includere pe lista Patrimoniului mondial și această recomandare e valabilă și azi. Dosarul nostru despre Roșia Montană e depus din 2017, dar actuala criză Covid-19 a făcut ca sesiunea experților, care trebuia să aibă loc la început de iulie a.c. în Fuzhou (China) să fie pe moment amânată și nu se știe când va fi reprogramată. La fel, avem acum, în 2020, „pe rol” un dosar privind tradiția *Tarafului de lăutari* din România, sesiunea de jurizare urma să aibă loc în decembrie a.c. în Jamaica, dar nu e foarte limpede deocamdată când/dacă va mai avea loc, din cauza condițiilor sanitare. Dar e vorba de amânări, nu de anulări.

În 2018, am depus la UNESCO și dosarul Brâncuși-Târgu Jiu, un dosar foarte bun, dar care (fără nicio legătură cu România sau cu Brâncuși) e amânat, deocamdată, de opinia unor oficiali de aici care au sugerat ca monumentele care au legătură cu războaie să nu intre în atenția UNESCO! Or, cum știm, ansamblul lui Brâncuși de la Târgu Jiu e dedicat eroilor noștri din Primul Război Mondial! De doi ani de zile, România (și alte state) susține ideea ca toate aceste dosare (care, teoretic, au legătură cu războaie) să fie judecate caz cu caz, astfel încât să deosebim arta reală (cum e cazul ansamblului din Târgu Jiu) de propaganda războinică, care desigur există, dar Brâncuși nu poate fi acuzat de așa ceva. Sunt convins că, prin perseverență, vom reuși. Formația de istoric îmi spune cât de mult de oferit are România. ■

(fragmente dintr-un dialog cu jurnalista Simona Chițan, ce urmează să apară în ziarul „Adevărul”)

~ DUMITRU RADU POPESCU – 85 ~

Anul acesta, la 19 august, Dumitru Radu Popescu împlinește 85 de ani și peste o jumătate de secol de activitate literară prodigioasă și mereu înnoitoare.

Scriitor profund, original, abordând aproape toate genurile literare – nuvelist, romancier, dramaturg, poet, eseist, publicist, gazetar, scenarist și editor – D. R. Popescu este autorul unei opere de dimensiuni neobișnuite și continuă să surprindă mai ales cu proză și teatru în care imaginația

și fantezia îl singularizează.

Atent la viața politică, socială și culturală din România, ironic și critic, cu simț al umorului și inteligență tăioasă, D. R. Popescu este un condei așteptat, citit, apreciat și temut, așa cum sunt marii creatori de oriunde.

Colectivul redacțional al Revistei și Editurii *Scrisul Românesc*, la care D. R. Popescu colaborează de aproape două decenii cu proză, teatru, eseuri, îi urează „La mulți ani”!

Nuvelistica lui D.R. Popescu

Gabriela
RUSU-PASĂRIN

Creșterea literară a lui Dumitru Radu Popescu stă sub semnul mitologizării cotidianului, a existenței în derularea veacului de om. Schițele, nuvelele, povestirile, romanele, piesele de teatru sau scenariile cinematografice poartă amprenta originalității unui discurs narativ care extrapolează semnificații mitologice proiectate într-un cotidian, ce nu reușește să ștergă aura eternității, în pofida dramatismului secvențelor existențiale. Scrierile de început anunțau o proză metaforică axată pe coordonatele unui imaginar poetic. Iar aparența conjuncturală a factologiei întâmplărilor avea să demonstreze că nimic nu era selectat întâmplător din universul rural, în special, ci autorul concepea un program estetic de proiectare într-un nou univers, cel al fantasticului mitologic. În fapt, prozatorul făcea o selecție riguroasă între ceea ce era cunoscut ca și credință în mentalitatea tradițională și secvențele din riturile de trecere păstrate în ceremonialurile existențiale și le crea un flux al vaselor comunicante. Obținea astfel o imagine mitologizantă a unui nou univers, narativ, de cea mai tare esență, într-un stil care va deveni stilul său inconfundabil. Volumele *Fuga* (1958) și *Fata de la miazăzi* (1964) aveau să anunțe *Somnul pământului* (1965) și *Dor* (1966), apetența pentru scrieri scurte cu o densitate ideatică remarcabilă fiind evidentă. O privire comparativă asupra a trei volume de narațiuni scurte, schițe, nuvele și povestiri, scrieri din prima perioadă de creație (*Somnul pământului*, *Dor* și *Ploaia albă*) va argumenta pledoaria pentru susținerea facturii metaforice axată pe structura unui imaginar poetic.

Întregul univers al credințelor populare, practici rituale cu gesturi simbolice și cadre de derulare specifice sunt de regăsit în volumul *Somnul pământului* (Ed. Tineretului, 1965). Nu este lumea satului, cum poate ne așteptăm, este cetățeanul în care se infiltrează imaginile-reper ale credințelor legate de trecerea pragului spre o altă lume, iar sintagma „trecerea pragului” o folosim în dublă accepțiune: cea a consacratei formule din volumul *Rituri de trecere* al lui Arnold van Gennep și cea care desemnează locul marcat al separării microuniversului familial, casa, de lumea

de dincolo de prag. *Mări sub pustiuri* este o ilustrație a caligrafierii despărțirii de iubită, de lumea aflată sub teroarea războiului, de viață. Tânărul Beethoven se va refugia într-o sperietoare și va sfârși împușcat de soldați, dintr-o glumă a destinului. Alegerea unui artefact cu semnificație de liminalitate, parul, semn al hotarului, și sperietoarea, un alt artefact cu funcție apotropaică, fac parte din amplul registru al mentalității populare, arta narativă a lui D. R. Popescu propulsând o idee – cadru a narațiunii de atmosferă: timpul dincolo de timp. Nu întâmplător tânărul moare cu ceasul lui și cu ceasul iubitei în mână, este gestul simbolic de teaurizare a timpului comun dincolo de moarte. Trecerea în altă lume se face lent, iar cunoscuta teorie a motorilor animați, descrisă de Caragiale în articolul său despre Iancu Brezeanu, ar putea fi adaptată contextului narativ prin interpretarea trăirilor tânărului: potențarea stării de frică înaintea execuției... din glumă... Frica însă va fi depășită prin moarte fără lamentări, fără gesturi de „întoarcere din drum”, așa cum este și în credința populară. Spațiul este cel ce definește amploarea trăirilor halucinatorii, de frică sau compensatorii pentru lipsa afectivității.

Este de remarcat un element comun al scrierilor lui D. R. Popescu: plasarea în zona liminalității a acțiunii pentru a dezvolta ulterior prin metaforizare banalul cotidian și plasarea între real și imaginar.

Universul credințelor populare este însă evident ilustrat în povestirea care dă titlul volumului: câmpul cu soldați morți și vii, dar cei vii erau în somn. Somnul este anticamera morții, este și credința populară, motiv pentru care bătrânii dorm mai puțin spre a nu adormi în somn, iar cei morți sunt numiți „adormiți”. Prozatorul aduce un plus de originalitate: „morții muriseră mai de mult, n-apucaseră să adoarmă”. Căderea stelei la moartea cuiva și înălțarea sufletului, desprinderea de trup printr-un abur sunt tot credințe populare. Ceea ce reușește D. R. Popescu printr-un sincretism remarcabil este transpunerea acestor elemente de viață tradițională într-o imagine metaforică impresionantă: câmpul cu trupurile soldaților și răsufierea unui mânz alb „plin și el de rouă,

strălucind într-o mantie, sau într-o manta militară, plină de rouă, în răsăritul soarelui. Un mânz alb”. Dramatismul scenei este sublimat prin puritatea stării de ridicare la cer, în roua răsăritului de soare. Este aceeași purificare a spațiului, ca și în *Mări sub pustiuri* și cum vom regăsi mai ales în *Mireasa din iulie*. În acest caz ritualul înmormântării unei fecioare devine cadru de condensare a stărilor de trecere de la un stadiu al existenței, copilăria, la cel de nuntă și de mamă. Un ciclu de viață într-un peisaj miraculos în proiecțiile fetiței, prin reiterarea secvențelor ritului de schimbare a statutului: rit de separare, rit de integrare, un cerc de la copilă lipsită de afectivitate la nuntirea simbolică a unei fecioare. Receptiv la ineditul folclorului oltenesc, prozatorul își va grefa narațiunea pe secvențe ale cântecelor specifice nunții sau ale bocetelor. Nenuntitul conduce la aceeași zonă a liminalității, un spațiu al purificării prin secvențe rituale menite să compenseze lipsa ciclului vieții. Albul, cămașa fetiței, este în contrast sau complementaritate cu roșul trandafirilor, cum rezultă din concepția populară: „Trandafirii roșii miroseau ca țuica ce o beau nuntași”. Este semn al fecioriei viitoare mirese, este însemnarea trecerii „pragului” spre starea de nuntă. Fiecare secvență de rit marchează liminalitatea. Vom regăsi aceste secvențe și în volumele ulterioare, ca o continuare firească a unui program de metaforizare a cotidianului unei lumi ce poate fi salvată de la uitare prin reiterarea acestor secvențe într-o factologie banală în aparență.

Povestirea *Dor* reia teoria motorilor animați, ca în *Sperietoarea*, cântecului miresei din *Mireasa din iulie* i se adaugă cântecul mirelui, dar tot al tânărului ce a murit nenuntit. Este descrisă vraja de „stâmpărat dorul”, este reprodus un blestem, inserate vrăji de „desfăcut taina”. Lumea e ca o nălucă, „uită că i se păruse că nu e numai dor de stins”. Totul este un mister, ca în *Misterul din adâncuri*, este o atmosferă specifică riturilor existențiale, sub aura gestului apotropaic și de propițiere. Este un miraculos folcloric cu irizări fantastice.

Mircea
POSPALI

Eseistica – măsura spiritului enciclopedic

La primă vedere, ideea de a vorbi despre eseistica lui Dumitru Radu Popescu pare surprinzătoare, pentru simplul motiv că autorul are o notorietate de excepție pentru alte genuri literare, îndeosebi romanul și dramaturgia.

Se știe, există prozatori importanți pentru ca au scris câteva sau poate mai multe romane; există dramaturgi importanți pentru că au scris câteva sau poate mai multe piese de teatru; există poeți importanți pentru că au scris câteva volume de poezie; există esești mari pentru că am scris în presă sau în câteva cărți, un anumit număr de eseuri. Dar D. R. Popescu a scris din fiecare în parte cel puțin atâta cât să fie considerat un mare autor în domeniul respectiv. S-a remarcat faptul că D. R. Popescu a scris cât Sadoveanu, dar mai divers decât acesta, pentru că este poet, eseist, publicist, nuvelist, romancier, dramaturg, cu o marcă stilistică inconfundabilă în oricare dintre speciile abordate. De aceea, cititorii (și criticii) au avut de unde să-și aleagă, iar eseistica a rămas mai deoparte, fără să fie, în realitate, cea de pe urmă.

Dincolo de romancier și dramaturg, se află deci și un publicist constant, care colaborează, în timp, cu eseuri, articole, reportaje, note – mai ales la „Tribuna”, „Lucașfăru”, „Ramuri”, „Scrisul Românesc”, reviste cărora le-a rămas fidel –, dezbătând în creația sa idei și probleme ale contemporaneității.

De la aceste premise pornind, încercăm o privire – oricum sumară, pentru că ar merita studii aparte din partea criticii literare – asupra eseisticii distinsului scriitor, aflat la ceas aniversar.

Angajat foarte de tânăr ca redactor la Revista „Steaua”, apoi ca redactor șef la „Tribuna”, este

Continuare din p. 7

Ploaia albă (Ed. Cartea Românească, 1971) reunește nuvele ce propun metaforizarea faptului comun, în registru parabolic. Este universul re-creat, aureolat de povești semnificative despre lumea hiperbolizată a universului interior al unor personaje emblematice pentru lumea eresurilor. Ploaia purifică spațiul și timpul, redimensionează existențialul.

Această succintă privire comparativă a povestirilor și nuvelor din prima perioadă de creație a lui D. R. Popescu susține filonul comun al scrierilor sale, un filon mitologic cu irizări fantastice, într-un stil inconfundabil care îl va așeza cu seninătatea privirii critice nepărtinitoare în galeria marilor nume ale literaturii române. O lume într-un nume, un nume în universul scriitorilor lumii, un spectacol al cotidianului „întors” spre redescoperirea lumii de Început. Din „somnia pământului” rămâne „dorul” sub „ploaia albă” a creației veritabile care unește lumi și care impune un nume cu evidente rezonanțe universale: Dumitru Radu Popescu. ■

prezent aproape în fiecare număr cu numeroase reportaje, eseuri sau note de lectură. Este, perioada în care are loc „maturizarea civică”, cunoașterea foarte multor oameni, cunoașterea diferitelor evenimente de viață și creșterea capacității de extragere a esențialului din faptul cotidian sau din întâmplările epocii, născându-i-se, în același timp, apetitul pentru trăirile într-un alt timp, în niște alte vremuri, prin ascultarea diferitelor povestiri sau prin lecturi intense, ceea ce îi permite un anumit tip de abordare comparativă.

Totuși, primul volum de publicistică apare relativ târziu, la peste două decenii de la prima carte, în 1978 (*Virgule*, Ed. Dacia). Este o carte bine primită, tot astfel cum avea să fie și următoarea de eseistică (*Galaxia Grama*, Ed. Cartea Românească, 1984). Referindu-se la aceste prime două volume de publicistică, Laurențiu Ulici spunea că sunt volume în care formula narativă „cea mai consistentă este interpretarea în cheie morală a unor secvențe din opere de prim rang ale literaturii universale și în primul rând ale dramaturgiei”.

Afirmația lui Laurențiu Ulici este una deplin îndreptățită, pentru că, dacă, de exemplu, în primul volum citat, *Virgule*, între cele 74 de „materiale publicistice” tematica este extrem de variată, pornind de la primele amintiri ale autorului (*Fotografii de familie*), frământările legate de anumite momente sau aspecte ale istoriei țării (*Un cimitir pentru eternitate*, *Buruienile pustiului* etc. etc.), aproape în trei sferturi dintre scrieri este sau se aduce vorba despre teatru și multe dintre ele sunt dedicate creațiilor shakespeariene, fie pentru analiză sau interpretare directă a acestora, fie, mai ales, pentru ceea ce se poate numi raportare la aceste creații. De fapt, este vizibilă, în aproape întreaga operă a lui D. R. Popescu, fascinația pe care o exercită asupra sa marele dramaturg englez – interpretat, menționat, adulat deschis foarte adesea.

Galaxia Grama lărgeste considerabil aria tematică, aducând o mare varietate de materiale publicistice, tot atât de diverse pe cât de complexă este personalitatea autorului. Astfel, ne poartă din Teba antică cu obiceiurile sale (*Jocurile orbilor*), până în Câmpia mehedințeană a sfârșitului de secol 20 (*Însemnări*) și până la Cenaclul Flacăra, supranumit Cenaclul Păunescu (*Jurnal*); dar și de la (același) Shakespeare până la Eminescu și Bлага, Caragiale și Pandrea, Sorescu și Preda și încă o mulțime de scriitori și oameni de cultură pentru care Dumitru Radu Popescu are un cuvânt de spus, nu fără a-l pune într-un anume context, firește. Pe de altă parte,

voiajăm între complexul Ofeliei și mitul Meșterului Manole, străbatem timpul și spațiile de la *Cel mai vechi mormânt din lume* până la un târg contemporan din Apuseni sau pendulăm între o lume de prinți, curteni ori războinici și o alta, cu nimic mai prejos în viziunea autorului, a unor țărani autentici, bătăuți de soartă, dar stâlpi ai unei istorii milenare.

Odată cu alte cărți de eseuri, note sau reportaje (între care *Pușca lui Caragiale*, *Dudul lui Shakespeare*, *Complexul Ofeliei*, *Actori la Curtea prințului Hamlet*, *Scrisori deschise* și altele), apărute în ultimele două decenii, în bună parte la „Scrisul Românesc”, autorul, marcat probabil și de mersul anapoda al societății și al lumii, accentuează latura satirică a eseurilor

și „satirizează cu o vervă necruțătoare și irezistibilă și cu un sarcasm nimicitor realitatea social-politică a zilelor noastre”, cum remarcă Ovidiu Ghidirmic, referindu-se la volumul *Scrisori deschise*. Sunt, de exemplu, în acest volum, exprimate atitudini extrem de tranșante asupra unor fenomene precum degradarea învățământului românesc, desconsiderarea cărții și cititului, promovarea nonvalorilor, inechități în relațiile din cadrul Uniunii Europene etc. etc. – în așa-zise „scrisori” (în realitate eseuri excepționale) adresate unor personalități, inclusiv din Oltenia, între care Tudor Gheorghe, Florea Firan, Ovidiu Ghidirmic. De remarcat că majoritatea acestora au fost publicate mai întâi în Revista „Scrisul Românesc”, la rubrica sub genericul respectiv, așa încât, prin circulația acesteia și prin ridicarea ei în mediul online, textele au ajuns la un foarte mare număr de cititori.

Dacă în toate scrierile lui D. R. Popescu suntem frecvent surprinși, pe parcursul lecturii, de bogăția de idei și filonul poetic, citind volumele de eseuri și publicistică densitatea, profunzimea și, adesea, exotismul ideilor ne copleșește. Literar vorbind, ele sunt adevărate proze, dar latura poetică (pe care poate că aici nu ne-am așteptat să o regăsim) este la fel de pregnantă.

Eseistica reprezintă o parte extrem de importantă pentru cunoașterea reală a autorului și ea contribuie substanțial la ceea ce un reputat critic literar spunea că înseamnă *fascinația DRP*. Eseurile sunt, alături de toate celelalte modalități de exprimare literară, măsura enciclopedismului lui Dumitru Radu Popescu, expresia unei arii culturale imense înmagazinată în memoria sa, de la mitologie universală și românească, la istoria și istoriile Țării și ale Lumii și, mai aproape de noi, sesizarea și scoaterea la rampă a celor mai complicate și controversate aspecte ale mersului sinuos al vremurilor. ■

D.R. Popescu – dramaturgul Bătrânul Vișan

Constantin
CUBLEȘAN

Comentarii
eminesefene

Alături de proză, teatrul este cel de-al doilea gen de creație important în ansamblul operei lui D. R. Popescu.

O dramă de familie, cu trimiteri acide în sfera politicului, cum se întâmplă, de altfel, în toate piesele lui Dumitru Radu Popescu („teatru politic”, îl consideră Florea Firan, în postfața volumului *Anglia*), e *Bătrânul Vișan* sau *La fereastra în care doarme o pisică* (Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 2003), construită într-o manieră oarecum clasică. Spun asta întrucât întreaga dramaturgie a lui D. R. Popescu se refuză cu premeditare canoanelor tradiționale în domeniu, fiind, de regulă, dezbateri acute de idei ce stau la baza unor subiecte ce se lasă descifrate abia după îndelungate abordări și analize, din diferite unghiuri de vedere, întreprinse de toate personajele angajate în confruntări deschise, polemice. O notă de subsol, ca un soi de epilog, aduce lămuriri asupra acesteia, dramaturgul făcând mențiune la o discuție avută cu actorul Dorel Vișan (de unde și titlul piesei), care i-a relatat o întâmplare... biografică, ce se constituie, prin factologia preluată și dezvoltată original de dramaturg, în însuși subiectul piesei: „La Brașov, în noiembrie, luna trecută, în timpul Festivalului de Dramaturgie Contemporană, într-o zi, Dorel Vișan ne-a povestit... că el și frații săi l-au... judecat pe taică-său... S-au purtat groaznic – fiindcă bătrânul își găsisse o nouă legătură... Mama lui Vișan murise... «A fost cea mai îngrozitoare zi din viața mea, pe care n-o să mi-o iert niciodată!», a zis Dorel. Am știut în acea clipă că voi scrie o pisă despre bătrânul Vișan. Dorel nu mi-a mai dat niciun amănunt... Nu știe că voiam să scriu o piesă despre... Nu i-am spus! Drept pentru care dedic această piesă actorului Dorel Vișan”.

Conflictul se consumă într-o singură zi, după modelul teatrului antic (de la răsăritul la apusul soarelui) în casa bătrânului George, revenit în urma unei detenții ispășite, după toate aparențele, pe nedrept („**Filofteia**: Și te-a băgat la pârnaie... Că l-ai bătut!... Ori nu l-ai bătut? **George**: L-am bătut mă! Și s-a tras concluzia falsă că am bătut instituția... poliția! Căci la noi persoana polițaiului este una cu instituția poliției! Pe vremuri, n-avea nimic sula cu prefectura. Acum, are! Bați un căprar – și e ca și cum l-ai cotonogit pe ministrul curcanilor!”), casă în care o adusese pe Irina, cu care trăia acum, întrucât soția îi murise demult iar feciorii se risipiseră fiecare pe la carele lor, iar el, ca să nu rămână singur, simțind nevoia să aibă un suflet de om alături, și-a apropiat o altă femeie, faptă ce n-o aprobă ai lui – „**Sandu**:... bătrânii cad în mințile copiilor și se prăbușesc în prăpastia iubirii? (...) **Tavi**: În casa mamei mele mă batjocorește o ibovnică, tată? (...) **Irina**: Dacă vrei să plec de la tine, plec... **George**: Și pe mine cui mă lași?... Ei, da, copii

vin, stau o zi, două, și se duc în treburile lor... Nu te lua după prostia lui Tavi”.

Reuniunea din ziua aceea, care devine un fel de judecată de familie, se datorează înțelegerii fiilor de a merge la mormântul mamei – „**Sandu**: Tată, au trecut atâția ani de la moartea mamei!... Azi am venit la pomenirea e... Și tu vrei, cu bucatele rămase de la pomenirea ei, să o așezi pe Irina în capul mesei?” E deschis astfel un conflict moral în care părțile *beligerante* își aruncă unii altora învinuiri dintre cele mai aspre – „**Darie**: Doamne, cum tata și Irina și-au ieșit din țâțâni și... ni se arată sub măștile nebuniei (*George și Irina apar în prag cu coroanite de flori pe cap, urmași de Costică*) **George**: O, copiii mei, cât sunteți de fericiți!... Ei, Sandule, ne ții o slujbă?... Isaia dăntuiește... Ei, ce spui? **Sandu**: Eu zic ce spune **Biblia**... Cele zece porunci ne învață... **Irina**: Să nu ucizi!... Pe cine am omorât eu? **Sandu**: Să nu preacurvești... (...) **Tavi** (*lui George*): O să ne-o aduci la masă?... Să stea în capul mesei, lângă tine? **George**: Da. **Tavi**: Dar acela era scaunul pe care stătea mama! De te vede, din mormânt, se răsuțește în sicriu! **George**: M-am rugat de ea să mă înțeleagă... Au trecut doi-

sprezece ani... **Tavi**: Și mama te-a înțeles? Ți-a zis, din cimitir: «Însoară-te, Gheorghe, adă-o pe Irina în patul meu, în păturile mele, încălzește-te cu ea și fiți fericiți!» **Filofteia** (*Irinei*): Ție nu ți-e rușine să te măriți cu un bărbat mai bătrân? Ca ibovnică, mai treacă-meargă, ei, acolo, o nimereală... Dar nevastă? O să rădă lumea de tine. **Irina**: De tine n-a răs nimeni, când erai călugăriță și te coțâiai cu popa Sandu? **Filofteia**: M-am măritat cu el. **Irina**: Când erai cu burta la gură! Ca să nu-l dea pe el afară din biserică și să naști tu un pruncuț printre maici! **Filofteia**: Nu-i adevărat! Eu am plecat de la mânăstire... imediat ce m-am îndrăgostit de Sandu. **Irina**: Imediat după ce ți-a făcut felul! **Filofteia**: Țoapă! (*sare s-o ia de păr pe Irina. Costică le desparte*). **Irina**: Mint cu ceva? **Filofteia**: Ai adus zănzanie în casa asta!... Băieții lui... n-o să mai calce pragul! (*George a ieșit în curte singur*). **Irina**: Și așa dădeau rar prin ostrov (...) Fiecare cu ale lui!”

Sub presiunea unei asemenea... judecăți, în disperarea neputinței de a se împăca cu feciorii și mai mult, neputându-și apăra justetea faptei, ce pare în ochii altora o batjocură a propriei vieți, își pune capăt zilelor, în grădina. Abia acum, fiii iau seama la nedreptatea ce i-au făcut-o tatălui, la injustețea atitudinii lor: „**Tavi**: Doamne, iartă-ne c-a rămas casa goală (...) **Darie** (*cu o lumânare aprinsă în*

mână): Tată, a fost cea mai rușinoasă zi din viața mea... Am fost un porc, tată, vino din lumea de dincolo și dă-mi două palme!”

Intriga piesei e complexă, punând în lumină implicațiile morale ale indivizilor în raport cu societatea, imorală și ea, cuprinsă de perfidia politicii momentului istoric actual în care viază – „**Darie**: Avem datoria să ne gândim la destinul națiunii române. **Tavi**: Când? **Darie**: Acum, când lumea se află într-o profundă schimbare. **Tavi**: Nu ți-e rușine? **Darie**: De ce? E nevoie de solidaritate, de muncă inteligentă. **Tavi**: Până acum de ce nu te-ai gândit la destinul națiunii române?... Cât timp ți-ai pus sacii în căruță – ai tăcut ca porcul în păpușoi... Cât timp l-ai

omorât pe Nicolaevici – trăgând în el și apoi lăudându-te în ziare cum ai tras și cum i-ai scuipat mormântul! – și cât timp ai cumpărat tot orașul cu bani furați cu acte legale de la bănci, n-ai zis nici păs despre solidaritate. **Darie**: Nu te lua după aiurelile din ziare!... Ziarele de la noi sunt ca niște tonomate: bagi banul și cântă... Cântă ce-i comenzi... Ce te deranjează, puterea mea politică, atitudinea mea de a acționa, voința mea de propășire a României?

(...) **Tavi**: Credeam atunci c-o să iasă ceva din jocurile astea ale tale... N-a ieșit nimic! Păcat! Dar poate e mai bine c-a ieșit din tine un parlamentar bogat... Zău, aveai haz!”

Bătrânul Vișan e o puternică dramă actuală, cu personaje conturate inflammat, cu discuții tăioase în contradictoriu, cu evocări de fapte și de situații, în care se recunoaște mâna descriptivă a prozatorului („**George**: Da, așa a fost cu Doru... M-am trezit devreme, m-am dus lângă coteț și am vorbit cu el... «Dorule, scoală!». Așa-l botezasem, când era purcel... Doru dormea, sforăia ușor... Mâna porcii la jir... Am bătut în ușa cotețului cu palma... Am vorbit cu porcul: «Dorule, scoală-te, ți-a sunat ceasul... Hai Dorule, ți-a venit vremea...». El, nimic, dormea dus. Gras și pogan. Mai mare porcul decât cotețul (*surâde*). Da... I-am zis: «Hai. Dorule, că azi te tai». Și Doru s-a sculat, s-a întins, oasele s-au întins în grăsimea din el, a căscat... Apoi a venit după mine, greoi, liniștit, crezând că-i dau de mâncare... Mă privea în ochi, vesel, recunoscător. Grohăia mândru și doar de la o vreme cam ușor nedumerit, căci nu mă mai văzuse până atunci cu un cuțit atât de mare în mână...”), cu verbul colorat, având rezonanțe metaforice, cu reverberații polemice în contextul politic actual. E o piesă relevantă în peisajul dramaturgiei noastre actuale, posibil referențială, în totul. ■

